



**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

6. V. etiam quoad terminum à quo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

Id inquam conferuntur. Nam cruciatus ille non in-
tenditur, sed idem perseverat. Vnde sicut in primo
initanti resurrectionis potuit simul esse cum tem-
peramento corporis, ita etiam poterit perpetuo con-
servari. Quapropter existimo actionem illam ignis
inferni, etiam in corpora damnatorum non esse o-
mnino naturalem. Quia hæc esse nequit, nisi media
calefactione, vnde nec maiorem dolorem inferre
potest, quam possit ex intensa calefactione proue-
nire, hæc autem passio damnatorum multo erit a-
cerbior. Item naturali actione ignis ex æquo agit in
corpora sibi æque propinqua, & eodem modo na-
turaliter disposita, ille autem ignis inæqualiter agit
in corpora non iuxta proportionem naturæ, sed
meritorum: non ergo agit actione mere naturali,
sed ut instrumentum Dei: & ideo agere poterit a-
ctione, quæ vere, ac realiter cruciet corpora, non
tamen illa corrumpat. Et hanc sententiam frequen-
tius sequuntur Theologi in 4. d. 44. & 48. ut videre
licet in Scot. Durand. Richardo, & alijs recentiori-
bus, quamvis non omnes eo modo explicant, quo
à nobis exposita est. Sed non possumus hoc loco in
hac re explicanda immorari.

SECTIO VI.

*Utrum Christi resurrectio sit exemplar nostra resur-
rectionis quoad terminum à quo.*

Dvplex intelligi potest terminus à quo resurre-
ctionis, alter proximus & essentialis, qui est
mors seu privatio vitæ, quæ præcessit, remotus al-
ter & accidentarius, qualis est non solum privatio
vitæ: sed etiam omnium dispositionum, totiusque
organizationis humani corporis, per resolutionem
eius in cineres, vel in elementa. Duo ergo sunt certa.
Primum esse resurrectionem omnium hominum
futuram esse similem resurrectioni Christi in essen-
tiali termino à quo, ut ex dictis in superioribus satis
constat. Præcedet enim omnium mors, & ex morte
iterum ad vitam fedibunt. Sicut ergo resurrectio
Christi fuit ex vera carentia vitæ prius amissæ, ita
etiam erit omnium hominum resurrectio. Neque
vero est, quod morose hæreamus circa nomen cau-
sæ exemplaris. Quia illius fortasse habitudo, & re-
latio non tam proprie hic reperitur ex parte termi-
ni à quo. Quia cæteri homines non tam moriuntur,
ut Christo conformetur, quam in poenam pecca-
ti: quin potius ipse Christus videtur mortuus, ut se
in hoc fratribus conformaret, iuxta illud: *Quia pue-
ri communicaverunt carni, & sanguini, & filius Dei par-
ticipavit eisdem.* Ibi enim caro, & sanguis mortalitatem
significant. Nihilominus dici possunt homines præ-
ferti iusti ideo mori, ut tam in morte, quam in re-
surrectione Christo assimilentur, & ita potest hic re-
tineri, vel accommodari ratio causæ exemplaris.
Secundo est certum, resurrectionem Christi, & no-
stram non fore similem in termino à quo remoto,
seu accidentali. Quia resurrectio Christi facta est
immediate ex cadavere humano, quod præter ca-
rentiam humanæ vitæ, nullam aliâ passum est cor-
ruptionem: alij vero homines non ita resurgunt, sed
prius eorum corpora corrumpuntur, & in alias for-
mas transmutantur, nisi fortasse ex speciali privile-
gio, quod scimus B. Virginii esse concessum: de nul-
lo vero alio Sanctorum affirmari id potest.

Quin potius quæri hoc loco solet, an exclusio spe-
ciali privilegio, omnium hominum corpora, om-
nesque eorum partes prius in elementa, aut cineres
resolunda sint, quam ad vitam restituantur. Omnes
enim fere Theologi ita sentire videntur, D. Thom.
in 4. distin. 43. quæst. vnicæ, artic. 4. quæst. 2. & reli-
qui distin. 44. & 45. qui ita intelligunt, atque expo-
nunt poenam Adæ impositam. *Pulvis es, & in pulve-
rem reverteris*, ut nostra habet vulgata. Et addunt

A convenientem rationem. Quia corpora resurgen-
tium reformanda sunt, & quicquid in eis est, quod
ad veritatem humanæ naturæ non pertineat, est au-
ferendum. Ut ergo possint reformari, oportet, ut
prius in elementa resoluantur. Præterea, quia ordo
naturæ exigit, ut priusquam corpus redeat ad nobi-
liorem formam, resolvaatur in præiacentem maté-
riam, sicut acetum non potest in vini qualitatem re-
duci nisi prius in elementa transformetur. Tandem
cessante motu cæli, necesse est omnia mixta in ele-
menta resolui, quia eorum commixtio sicut actio-
ne cæli fit, ita & conservatur.

Quidquid tamen sit de huius sententiæ veritate,
tamen fundamenta, quæ adducit, non satis firma
esse videntur. Nam in primis ex loco illo Genes. ni-
hil aliud colligi potest, quam hominem ex peccato
poenam mortis incurrisse. Nam ubi nos legimus.
Pulvis es, & in pulverem reverteris, Septuaginta legunt,
Terra es, & in terram redibis, redire autem in terram, ni-
hil est aliud quam mori: sicut ibidem dicitur, *In su-
dore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in ter-
ram de qua sumptus es.* Id est, donec moriaris. Non e-
nim vescitur homo pane usque ad resolutionem
corporis in elementa: sed usque ad mortem. Atq[ue]
ita legunt & exponunt hunc locum Sancti Patres,
Chrysostom. homil. 17. in Genes. Theodoret. quæst.
37. in Genes. Hieron. Abac. 3. & Psalm. 51. Augustin.
13. de Ciuitat. cap. 15. & optime lib. 20. cap. 20. inquit,
*Non dicuntur seminari, nisi ea corpora hominum, quæ mo-
riendo quoquo modo reuertuntur in terram.* Sicut sese ha-
bet etiam illa in transgressorem generis humani dignitatis
prolata sententia, *Terra es, & in terram ibis*: & infra di-
cit, etiam si aliqui in aere moriantur, & subito re-
surgant, & eorum corpora in terram non cadant:
nihilominus satis sententiam hanc illis impleri
& subdit, *In terram quippe ibis, est, in hoc ibis amissa vi-
ta, quod eras antequam sumeres vitam, id est, hoc eris exa-
nimus, quod eras, antequam esses animatus, terra eris exa-
nimus, sicut eras.* Quod sunt & antequam putrescant o-
mnia corpora mortuorum: & libro 13. de Trinit. capiti-
12. eo (inquit) quod dictum est, *in terram ibis*, mors cor-
poris pronuntiata est. Quia neq[ue] ipsam fuerat experturus,
si permansisset, ut factus est rectus. Et lib. i. de peccatori-
meritis, cap. 2. probat, verba illa, *Qua die comederis
tus ex eo, morte moriemini*, intelligenda esse de morte
corporali ex alijs verbis, *Terra es, & in terram ibis*.

Neque enim (ait) secundum animam, sed secundum cor-
pus terra eras, & morte eiusdem corporis erat iturus in ter-
ram. Et cap. 3. addit, *Quod nisi de morte corporis quomo-
do possit intelligi, ignoro.* Et eodem modo exponere
videtur, ac legere Tertul. lib. de resur. carn. cap. 7. &
8. Qui ignorat (inquit) carnem cadere per mortem, potest
eam nec stantem nosse per vitam. Sententiam Dei naturæ
pronunciat, *Terra es, & in terram ibis*: & qui non audit,
videt. Nulla mors non ruina membrorum est. Cyprian. de
bono patient. eodem modo legens, inquit, *Huius
sententia vinculo colligati omnes & constricti sumus, do-
nec expuncta morte, de hoc seculo recedamus.* Rufin. et-
iam in symbol. Apostol. dicit, *Christum in suo cor-
pore spinas & mortem suscepisse, ut homines libe-
raret à pœna, quam illis verbis Deus fuerat illis co-
minatus.* At Christus non suscepit resolutionem in
elementa, sed solam mortem corporis, quæ est
propria pœna hominis. Nam vltior corruptio
corporis iam mortui, quamvis naturaliter sequa-
tur, si corpus in eo statu perdurat, vix tamen ad ho-
minem pertinere videtur: quâvis mediate, & qua-
tenus ex morte consequitur, pœna peccati dici pos-
sit. Et ita etiam exponit Prosp. de prædic. & promiss.
p. i. c. 5. Greg. 29. Moral. cap. 2. & 3. ac deniq[ue] Eucher.
in Genes, qui tamen dicit, *Cum dixit Deus, Adam, vbi
es? mortem significauit animæ, quæ facta est illo deserente:
sed dicendo, pulvis es, & in pulverem reverteris, mor-
tem significauit corporis, quæ illi sit anima disceden-
te.* Propter hanc ergo poenam à DEO infligam

ccc 4 non

Ignis gehem-
na in dâna-
torū corpora
quomodo a-
git.

Scot.
Durand.
Richard.

Testimonij
Genes. 2.
expositio.

Chrysost.
Theod.
Hieron.
August.

Hebr. 2.

Dubium.

Genes. 3.

non cogimur dicere omnia humana corpora esse in elementa resoluenda priusquam resurgant, sed solum esse moritura.

Neque etiam rationes, seu potius coniectura adducta quidquam persuadere videntur. Quid enim necesse est corpora in elementa resolui, ut reformetur? Hæc enim reformatio solum consistere potest vel in integritate materiae & quantitatis, vel in qualitatibus perfectione, vel in separatione superflua materiae, si aliqua fortasse fuit corporibus admixta aut denique in abiectione contrariarum, seu peregrinarum qualitatibus, quæ ad perfectionem humani corporis non pertinent. At hæc omnia fieri possunt absque illa resolutione, ut, v.g. si ossa alicuius hominis reperta fuerint integra resurrectionis tempore, sine ulteriori resolutione perfici poterunt quoad qualitates omnes: & si aliquid materiae & quantitatis eis defuerit, poterit aliunde suppleri, eisdemque qualitatibus disponi, ac præexistenti uniri; vel si è contrario aliquid fuerit superuacaneum, poterit separari: & similiter abici poterunt omnes contrariae dispositiones: ergo ad reformanda corpora resurgentium, non erit necessaria integra eorum resolutione: quamvis è conuerso necessarium sit, ad formam humani corporis reducere quicquid ex eis fuerit resolutum. Ad id vero quod de naturæ ordine dicebatur, facilis responsio est, modum resurrectionis esse supra naturæ ordinem: & ideo non debere, nec posse eisdem legibus definiri. In agentibus enim naturalibus à priuatione ad habitum non est regressus secundum eandem numero formam. Ut autem id quod corruptum est, ad eandem naturam redeat, saltem secundum speciem, ut v.g. ut ex acero iterum fiat vinum, sunt necessariae multae transmutationes, vel etiam resolutiones in elementa: quia agens naturale non habet virtutem ad disponendum aliter materiam ad talem formam. At vero in resurrectione fit reditus à priuatione ad habitum in eadem numero forma, ad quod necessaria est infinita vis agentis, quæ non indiget his transmutationibus ad disponendam materiam. Quin potius quantum est ex parte materiae, facilius poterit reformari corpus, si non sit resolutum omnino, quia adhuc retinet dispositiones aliquas accommodatas tali formæ, ut, v.g. ossium densitatem & duritiem. Vnde aliqui ex autoribus prædictæ sententiæ è conuerso hinc sumunt congruentiam, ut hanc resolutionem persuaideant, scilicet, quia magis manifestabitur omnipotentia Christi excitando corpora resoluta in cineres & elementa, quam integra permanentia. Quæ nihil etiam probat, tum quia reuera non est vnum simpliciter maiorem perfectionis, quam aliud? cum utrumque sit infinitæ virtutis: tum etiam quia magis quodammodo manifestabitur Dei virtus, utroque modo excitando corpora in quacunque dispositione inuenta fuerint, quædam omnino resoluta in elementa, quædam fortasse in alia mixta, alia integra adhuc permanentia. Alia partim resoluta quoad humidiores partes, partim remanentia quoad sicciore, ac densiores, ut sunt ossa. Denique ratio, quæ adducebatur ex motu cæli desumpta, falsum principium philosophicum supponit, nimirum omnia pendere simpliciter, & absolute à motu cæli in esse & conferuari. Sed de hoc alia.

Secunda sententia valde probabilis.

Propter hoc ergo posset esse alius dicendi modus, nimirum non esse per se necessarium, nec diuina ordinatione decretum, ut omnia corpora hominum, priusquam resurgant, in elementa, vel cineres omnino resoluantur, sed solum, ut moriantur. Mors enim est propria pena peccati, & terminus à quo simpliciter necessarius ad resurrectionem. Quia vero ex morte necessitate quadam naturali sequitur, ut corpus putrescat, & in terram, vel elementa, ac res alias resoluantur, hinc fit, ut secundum legem ordinariæ, & seclulis privilegiis corpora, quæ longo

A tempore ante resurrectionem mortua iacerunt, in cineres, vel elementa transmutentur ante resurrectionem: in aliis vero id non sit necessarium propter temporis breuitatem. Item ex eadem radice provenire poterit, ut quoad aliquas partes, vel omnia, vel fere omnia corpora illo modo resoluantur: quoad alias vero multa permaneant in eadem figura, densitate & magnitudine. Quæ sententia sic exposita persuaderi potest primo nonnullis Scripturæ locis. Ezech. 37. significatur ossa arida & mortua debere iterum corporibus iungi, & viuificari. Et Ioan. 5. ait Christus, *Veni hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius, & procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii*; in monumentis enim iacere solent ossa mortuorum. Videtur ergo Christus voluisse significare, inde fore corpora reuocanda, ubi fuerint inuenta, & prout inuenta fuerint absque ulla alia transmutatione.

Ezech. 37. Ioan. 5.

Hinc etiam Augustinus in Enchir. cap. 38. sic inquit, *Non poterit Deo terrena materies, de qua mortaliū creatur caro, sed in quolibet cinerem, pulveremve solvatur, in quolibet habitus auræve diffundat, in quacunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur in quorumcunque animalium, etiam hominum cibum cedat, carnemque mutetur, illi anime humane puncto temporis redditur, quæ illam primitus animavit*. Ex quibus licet colligere ex sententia Augustini non omnia corpora humana esse resoluenda in cineres, vel elementa, sed in quacunque forma iuventur, inde ad formam humani corporis esse transferenda. Præterea idem August. loco supra citato, quem sequitur Anselm. 1. ad Thessal. 4. & ibi O'Ecumenius, & alij multi expositores docent homines, qui vixerint usque ad diem iudicii, esse morituros, ac brevissima interiecta mora resurgendos: unde sentit eorum corpora non esse omnino corrumpenda, & resoluenda in elementa. Rursum hæc resolutio non poterit naturaliter fieri tam brevi tempore in omnibus cadaveribus, & ossibus, quæ illo die integra inveniuntur, & erunt penè infinita. Responderi solet igne conflagrationis esse omnia comburenda: & addunt aliqui omnia, quæ fuerint in sepulchris, & cavernis terræ esse cōgreganda in valle Josaphat, ut ibi comburantur, hancque vniuersalis omnium resolutio. Sed hoc voluntarie confictum est, ut postea videbimus.

Hæc omnia, quæ pro hac sententia adducta sunt, ostendunt eam, ut minimum esse valde probabile. Quapropter quod Soto dixit in 4. dist. 43. quaest. 2. arti. 5. indecens esse priorem sententiam negare, non video, quo fundamento dictum sit, neque in quo consistat hæc indecentia, cum illa opinio neque ex Scriptura colligatur, neque ex sanctis Patribus. Quocirca de ijs hominibus, qui tempore iudicii vivi inveniuntur, non solum probabile, sed omnino verum existimo, eorum corpora non esse in cineres redigenda. Id enim multo magis consentaneum est verbis Pauli 1. ad Thessalonicenses quarto: & testimonijs, ac expositionibus Sanctorum, ut supra vidimus. De alijs vero hominibus prius mortuis res mihi videtur incerta, ac dubia: & de illis facile posset defendi communis sententia Scholasticorum; quamvis omnia eius fundamenta multo minus efficacia sint facta prædicta exceptione: & ideo negari non potest, quin posterior sententia valde etiam probabilis sit.

SECTIO VII.

Quo in loco fiet hominum resurrectio.

P Ostquam explicuius causas omnes, & modum nostræ resurrectionis, ad huius materiae complementum oportet circumstantias eius, quæ sunt locus & tempus, exquirere. De loco triplex potest excogitari dicendi modus, ut recte norant Soto 2. dist. 4.